

Beata Buchwald

Autor scenariusza: Beata Buchwald

Temat zajęć:

Dlaczego wiek XVI w Rzeczypospolitej nazwano złotym wiekiem?

Etap edukacyjny: uczniowie 9-10 lat

Czas trwania zajęć: 1 godzina

Cele edukacyjne

Cele ogólne:

- przedstawienie zasług ostatnich Jagiellonów dla rozwoju polskiej kultury oraz zapoznanie uczniów z dziedzictwem kulturowym złotego wieku w Rzeczypospolitej,
- podjęcie działań (w oparciu o analizowane źródła) mających na celu zrozumienie przez ucznia określenia *złoty wiek* w odniesieniu do XVI wieku,

Cele szczegółowe:

uczeń:

- zna dokonania w dziedzinie kultury Zygmunta Starego, królowej Bony i Zygmunta Augusta,
- zna najważniejsze zabytki doby renesansu w Polsce: Wawel, Kaplica Zygmuntowska, miasto Zamość, dzwon Zygmunta, kamienice w Kazimierzu nad Wisłą, ratusz w Poznaniu,
- rozumie znaczenie odkrycia naukowego Mikołaja Kopernika,

- potrafi wymienić twórców polskiej kultury XVI wieku,
- doskonalili umiejętność pracy ze źródłami w zakresie analizy, interpretacji,
- formułuje wypowiedź poprawną pod względem merytorycznym i językowym,
- doskonalili umiejętność współpracy w grupie,
- potrafi zaprezentować własne zdanie, popierając je odpowiednio dobranymi argumentami.

Metody dydaktyczne:

- mini wykład nauczyciela wprowadzający uczniów w tematykę kultury polskiej w XVI wieku oraz sławnych Polaków i ich dokonań,
- przygotowanie planszy dydaktycznej,
- praca ze źródłem ikonograficznym i pisany,
- pogadanka lub elementy dyskusji.

Środki dydaktyczne:

- Jasienica Paweł, *Polska Jagiellonów*, Warszawa 1979,
- Matejko Jan *Poczet królów i książąt polskich*, portrety: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta, <http://www.malarze.com/plartysta.php?id=225>
- Suleja Włodzimierz, *Zarys dziejów Polski (rozdział Złoty wiek)*,
- Portret Bony Sforzy http://cyfrowe.mnw.art.pl/dmuseion/docmetadata?id=43268&show_nav=true

- Prezentacja *Architektura renesansowa w Polsce*, oprac. Beata Buchwald
- Przystanek Kraków: Bona Sforza- najsylniejsza Włoszka na Wawelu,

http://krakow.pl/otwarty_na_swiat/aktualnosci/192755,62,komunikat,przystanek_krakow_bona_sforza_najslynniejsza_wloszka_na_wawelu.html

- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Zygmunt-II-August;4002612.html> (fragment dotyczący oceny panowania),

Źródła wykorzystane w prezentacji *Architektura renesansowa w Polsce*:

- <http://www.magiczny-krakow.eu/krakow-wspolczesny/>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/materialy-dodatkowe/haslo/Krakow-Zamek-Krolewski-na-Wawelu;1030829.html#prettyPhoto>
- <http://polskaniezwykla.pl/web/gallery/photo,182686.html>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/materialy-dodatkowe/haslo/Berrecci-Bartolomeo-wnetrze-kaplicy-Zygmuntowskiej;1546040.html#prettyPhoto>
- <http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/24583,krakow-dzwon-zygmunt.html>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/arrays-wawelskie;3871309.html>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Kazimierz-Dolny;3921439.html#prettyPhoto>
- <http://www.zabytki.zamosc.pl/rejestr/219/ratusz.html>
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Strona_g%C5%82%C3%B3wna
- <http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/9285,poznan-ratusz-i-najslynniejsze-polskie-koziolki.html>

Przebieg zajęć:

I. Wprowadzenie

1. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że w XVI wieku w Rzeczypospolitej wspaniale rozwijała się kultura. Informuje, że w tym okresie powstały piękne budowle, żyli i tworzyli wielcy Polacy, słynni w całej Europie. Zaznacza, że do rozwoju polskiej kultury przyczynili się panujący w XVI wieku królowie: Zygmunt Stary i jego syn Zygmunt August. Przypomina, że żoną Zygmunta Starego była królowa Bona, która także przyczyniła się do wielu zmian w Polsce. Nauczyciel ilustruje swoją wypowiedź portretami ww. władców autorstwa Jana Matejki
2. Zapis tematu lekcji ***Dlaczego wiek XVI w Rzeczypospolitej nazwano złotym wiekiem?***

II. Rozwinięcie

1. Nauczyciel wyjaśnia pojęcie renesansu, a następnie wprowadza uczniów w tematykę renesansu w Polsce (podręcznik W. Suleji *Zarys dziejów Polski*, rozdział *Złoty wiek*) wyjaśnia, w jaki sposób do naszego kraju trafiły renesansowe nowinki (podróże Polaków do Włoch i przywożenie renesansowych nowinek, zapraszanie do Polski włoskich architektów, malarzy, wyjazdy szlacheckiej młodzieży na studia na włoskie uczelnie, działalność królowej Bony pochodzącej z Włoch, wyjazdy polskich dyplomatów do Włoch).

2. Nauczyciel wyjaśnia, że uczniowie będą pracowali na lekcji w parach. Ich zadaniem będzie uzupełnienie schematu planszy informacjami, które dotyczyły rozwoju kultury polskiej w XVI wieku. Uczniowie otrzymują od nauczyciela schemat planszy zatytułowanej *Złoty wiek* (załącznik nr 1), zestaw źródeł (załącznik nr 2) oraz koperty z informacjami (załącznik nr 3).
3. Nauczyciel poleca uczniom, aby na planszy pod strzałkami zapisali kolejno hasła: królowie i ich zasługi, słynni Polacy, architektura. Informuje, że w trakcie dalszej pracy hasła będą rozbudowywane poprzez wybór z kopert właściwych informacji i umieszczenie ich we właściwym miejscu na planszy.
4. W celu opracowania zasług ostatnich Jagiellonów dla rozwoju polskiej kultury chętni uczniowie czytają na głos fragmenty źródeł. Następnie w parach analizują teksty i wybierają z koperty odpowiednie zapisy, porządkują je umieszczając przy właściwych portretach.
5. Nauczyciel opowiada o słynnych Polakach doby renesansu i ich zasługach. Przedstawia dokonania Jana Kochanowskiego, Mikołaja Reja, Mikołaja Kopernika. Uczniowie po wysłuchaniu nauczyciela uzgadniają w parach, które informacje z koperty będą przydatne do uzupełnienia hasła i przyklejają je na planszy.
6. Nauczyciel przedstawia uczniom prezentację *Architektura renesansowa w Polsce*, a następnie poleca uczniom wybór odpowiednich informacji z koperty i uzupełnienie hasła -architektura. W kopercie znajdują się fotografie zabytków i informacje z ich nazwami. Zadanie polega na poprawnym umieszczeniu podpisu pod budowlą.

III. Podsumowanie

Nauczyciel inicjuje pogadankę lub dyskusję na temat: Czy słusznie wiek XVI nazwano *złotym wiekiem*? Wypowiedzi uczniów prowadzące do uzasadnienia nazwy *złoty wiek* w odniesieniu dla dorobku kulturowego Polski w XVI wieku.

Zadanie domowe

Gdybyś mógł się spotkać ze słynnym Polakiem okresu złotego wieku, którego byś wybrał? Swoją wybór krótko uzasadnij.

Komentarz dydaktyczny:

1. Do zajęć nauczyciel przygotowuje schemat planszy w formacie A3 (załącznik nr 1) oraz kopertę dla każdej pary. W kopertach są umieszczone informacje, które uczniowie wykorzystają do uzupełnienia planszy (załącznik nr 3).
2. Zaproponowano pracę w parach, jednak nauczyciel może podjąć decyzję, że uczniowie będą pracowali w grupach lub samodzielnie. Wymaga to przygotowania odpowiedniej ilości materiałów w zależności od ilości grup.
3. Do nauczyciela należy decyzja, czy informacje znajdujące się w kopercie posegreguje według tematów, co z pewnością ułatwi pracę młodszym dzieciom, czy wszystkie informacje zostaną umieszczone razem, a zdaniem uczniów będzie ich ułożenie wg tematów.
4. Zestaw materiałów źródłowych jest propozycją autora scenariusza. Przygotowane źródła mogą być uzupełnione przez nauczyciela lub wzbogacone źródłami wyszukanyimi

w Internecie przez uczniów.

5. W mini wykładzie nauczyciela dotyczącym sławnych Polaków ważne jest, aby pojawiły się informacje podstawowe np. teoria heliocentryczna, powiedzenie *wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię*, *polskie go wydało plemię*, treny, fraszki, pieśni, poeta, astronom, ojciec literatury polskiej, poeta z Czarnolasu.
6. Prezentację dotyczącą architektury przygotowaną przez nauczyciela uczniowie mogą obejrzeć samodzielnie na laptopach lub smartfonach. Zaleca się jednak, aby prezentację przedstawił nauczyciel. Istnieje wówczas możliwość dodatkowego komentarza ze strony nauczyciela np. zwrócenie uwagi na elementy charakterystyczne dla architektury renesansowej. Warto, aby nauczyciel zaznaczył, że architekci renesansu czerpali wzory z antyku.
7. Ważnym momentem lekcji jest pogadanka lub dyskusja zaplanowana na jej podsumowanie, która powinna prowadzić do odpowiedzi na pytanie: dlaczego wiek XVI nazwano w Polsce złotym wiekiem? Wybór metody uzależniony jest od wieku i umiejętności uczniów.

Zestaw źródeł, schemat planszy oraz informacje do kopert stanowią załączniki do scenariusza.

ZŁOTY WIEK W RZECZYPOSPOLITEJ

Zygmunt Stary

Zygmunt August

Bona Sforza

Załącznik nr: 2 teksty źródłowe

- Paweł Jasienica *Polska Jagiellonów*, Warszawa 1979, s. 361

Bona wszechstronnie dbała o ich kulturę, wprowadzała nowe rodzaje upraw, a jednocześnie budowała kościoły, osadzała przy nich proboszczów, w osiedlach troszczyła się o higienę. Polecała domy stawiać „pod sznur”, a nie jak kto chce, systematycznie sprawdzać czystość, opracowywać i przedkładać sobie projekty upiększania i rozszerzania miast.

- Przystanek Kraków: Bona Sforza- najstynniejsza Włoszka na Wawelu

Z drugiej strony Bona była dobrze wykształcona (...). Dobrze zarządzała i gospodarzyła, była oszczędna, powiększała dochody z dóbr królewskich, dbała o kulturę, wysyłała młodzież na studia zagraniczne, była na bieżąco ze współczesną modą i twórczością artystyczną. Mówi się, że przywozła ze swoich stron rodzinnych „włoszczyznę”, czyli pomidory, kalafior, marchew, sałatę, kapustę, szpinak i inne warzywa, bez których dzisiaj nie sposób wyobrazić sobie polskiej kuchni (...). Zapewne jednak dzięki królowej i jej dworowi następowało to szybciej i skuteczniej. Dotyczyło to również makaronów i potraw korzennych.

- Paweł Jasienica *Polska Jagiellonów*, Warszawa 1979, s.378

Zygmunt August założył pierwszą w Wilnie galerię obrazów, na którą grosza nie szczędził. Dla artystów król miał hojną rękę. Od niego też pochodził najstarszy wileński księgozbiór (...). Zygmunt August i wznosił liczne kościoły katolickie, zakładał przy nich szkoły.

- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Zygmunt-II-August;4002612.html>

Kolekcjoner arrasów, twórca bezcennej biblioteki (ok. 3,5 tysięcy tomów), miłośnik muzyki, mecenas pisarzy, nie rozwinął jednak swego dworu w promieniujący szerzej ośrodek kultury; wynikało to z wędrownego (między Litwą a Polską) i samotniczego trybu życia (...). Sarkofag Zygmunta II Augusta znajduje się w katedrze wawelskiej (Kaplica Zygmuntowska).

➤ Zaslugi Zygmunta Starego jako mecenasa kultury: (oprac. B. Buchwald)

- przebudował w stylu renesansowym zamek na Wawelu; dobudował kaplicę Zygmuntowską, która stała się miejscem pochówku ostatnich Jagiellonów, sale zamkowe wyposażono w renesansowe meble, zamkowy dziedziniec otoczono krużgankami,
- otaczał opieką artystów,
- ufundował w 1520 r dzwon Zygmunta , który umieszczono na Wawelu.

Załącznik nr 3 Informacje do koperty

Królowie i ich dokonania:

- upiększyła i rozbudowała miasta, budowała kościoły,
- włoszczyzna na polskich stołach: pomidory, kalafior, marchew,
- wprowadziła do jadłospisu Polaków makaron,
- dbała o wykształcenie Polaków, wysyłała młodzież na studia,
- otaczał opieką artystów,

Beata Buchwald

- zakładał katolickie kościoły,
- przy kościołach zakładał szkoły,
- dbał o pisarzy i artystów,
- sprowadził arras na Wawel,
- założył galerię obrazów w Wilnie,
- przebudował zamek na Wawelu,
- z jego inicjatywy dobudowano Kaplicę Zygmuntowską na Wawelu,
- ufundował dzwon na Wawelu nazwany jego imieniem,

Słynni Polacy:

Jan Kochanowski, Mikołaj Kopernik, Mikołaj Rej, poeta, astronom, poeta z Czarnolasu, pisał treny, pieśni, fraszki, teoria heliocentryczna, pochodził z Torunia, *wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię*, *polskie go wydało plemię*, ojciec polskiej literatury

Architektura:

Zamek na Wawelu, ratusz w Poznaniu, kamieniczki na rynku w Zamościu, Kaplica Zygmuntowska, dzwon Zygmunta, renesansowe kamieniczki w Kazimierzu Dolnym

